

DE ECCLESIA IN MUNDO HUIUS TEMPORIS

PROOEMIUM

1. [*Ecclesia Concilio repraesentata quantopere generi humano iuncta sit*]. Gaudium et luctus, spes et angor hominum huius temporis, pauperum praesertim et afflictorum ipsius quoque Concilii sunt angor et spes, luctus et gaudium. Omnes enim pariter sumus homines, membra 5
populi innumeri, creati a Deo, habitantes terram, quam Deus credidit nobis, ut excolamus eam unanimes. Omnes in intimo animo sentimus communem nobis esse sortem in rebus prosperis et adversis, communem hereditatem historiae, communem conatum progrediendi

Omnes insuper vocati sumus ad unam filiorum Dei familiam in Christo Iesu efficiendam. ^{Deus enim} qui omnes homines cuiusvis gentis vel linguae, 10
nationis vel conditionis, eodem prosequitur amore, ^{Filium suum unigenitum} ~~ipse enim venit~~ ut omnes a peccati miseria et discordia liberatos congregaret in unum et Suo regeret mandato amoris, unitatis et pacis.

2. [*Ecclesia perscrutatur « signa temporum »*]. Tempus enim si- ^{Tempus}
gnum et vox est, pro Ecclesia et pro hominibus, quatenus secumfert 15
praesentiam Dei, vel, infeliciter, absentiam a Deo, necnon hominis magis minusve consciam ad Dei invocationem, Dei magis minusve patentem ad hominem vocem. In voce ergo temporis vocem Dei audire oportet ita ut in luce fidei praesentes opportunitates et miseriae hominum 20
conscientiis concretum caritatis mandatum adumbrent. Plura videt Ecclesia ab hominibus nostrae aetatis bene perspecta et gesta, inter quae eminet, quod magis magisque omnes homines ut membra unius 25
familiae agnoscuntur atque eadem singulis aestimatio tribuitur, congaudet de scientiae et technicae artis incremento, quod profecto respondet consilio Dei, qui hominibus terram implendam tradidit atque subiciendam (cf. Gen. 1, 28).

Ast neminem fugit, quantum absit genus humanum a vera solutione tot gravium problematum quae hodiernae culturae progressui inhaerere videntur. Non enim eodem passu homo proficit in sapientia ac in technica 30
arte. Haud raro homines rerum externarum evolutione, ratione vivendi, laborandi ac se recreandi sibi ipsis magis alienantur: multi, soli progressui materiali intenti, nil altius desiderare videntur, cum alii confuso

quodam inanitatis sensu, taedio, immo desperatione angantur. Nec vera habetur pax, quae fructus sit caritatis et iustitiae, veritatis et libertatis, dum innumeri homines debita libertate privantur, dum alii autem bonis terrae iniuste distributis, in famem detruduntur vel a congrua evolutione retardantur. Iterum atque iterum oriuntur bella, nec minari desinit bellum omnium funestissimum, quod nucleare dicunt.

Propterea non est mirum, si permulti homines, etsi iure de aucto dominio super naturam gloriantur, de intimo sensu historiae humanae, praesertim mundi hodierni dubitare incipiunt. S. Synodus vero in variis eventibus totius generis hominum operationem Divini Spiritus dignoscit. Ipse dirigit cursum temporum et renovat faciem terrae; Ipse est, qui hominum mundat corda eaque inter mundanas vicissitudines diversis viis ducit ad Christum. Non sine Eius luce homines discernere possunt in praesenti civili cultu proba et iusta ab inceptis minus rectis et periculosis.

3. [*Ad quos dirigatur hoc Schema et quid intendat*]. Ecclesiae mysterio iam considerato, S. Synodus Ecclesiae filios alloquitur, ut coniunctis viribus partem suam praebeant in mundo secundum spiritum Christi aedificando. Sed exoptamus, ut cum unus nobis sit labor, audiamur a dilectis quoque fratribus communitatum ~~Ecclesiae~~ a nobis seiunctarum, qui eundem Dominum atque mundi Salvatorem confitentur, atque pariter sollicitudinis testimonia dederunt non pauca. Illos porro alloquimur, qui, Christo nondum agnito, nobiscum Deo vivo et sancto agunt gratias, cuius gloria invisibilis splendore creationis manifestatur (cf. Rom. 1, 20). Omnes denique homines, qui nos interrogant de spe quae in nobis est, invitamus, ut nobiscum considerent, quid sit homo et quae nam eius vocatio ac munus in hoc mundo. Certi sint de sincera christianorum voluntate cooperandi in extruenda civitate terrestri vere fraterna, libenter quoque agnoscendo bonum quod ipsi iam contulerunt vel conferent.

Ecclesiarum

4. [*Christus lux mundi*]. S. Synodus, dum christianis universaeque hominum familiae de relatione Ecclesiae mundum huius temporis alloquitur, ipsum solum Christum, verum Deum et hominem, intendit, qui est lux et Salvator mundi. Etenim non nisi per Ipsum, e quo omnibus omnia profluunt bona (cf. Io. 8, 12; 12, 46). Ecclesia sua fungi potest missione pro mundi vita. Inter infirmitates et in spiritu crucis Christi Ecclesia in mundo amorem Eius visibilem efficere debet, qui humili vita et morte amorem Patris erga mundum manifestavit et qui, resuscitatus a Patre, suo amore vivificat Ecclesiam et mundum.

(Rom. 8, 32)

1° In omnibus, spirituali missioni intenta, quam a Christo suscepit, Ecclesia homines edocet, quomodo munera quoque temporalia in luce verae integraeque vocationis suae considerare et implere debeant (C. I.).

2° Cum universa Ecclesia ministerio suo, praesertim per Pastores exhibito, Christi ⁱⁿ agat, qui in forma servi venit (cf. Philip. 2, 7-9), implicatas suas relationes ad civitatem terrestrem sic ordinare vult, ut non solum spiritualis natura suae missionis hominibus pateat sed etiam bonum commune totius generis humani promoveatur (C. II.).

3° Singuli christiani communitatesque christianorum Christum in medio fratrum versantem honesta et generosa cooperatione cum omnibus hominibus in spiritu fraternitatis, paupertatis et servitii manifestent (C. III.).

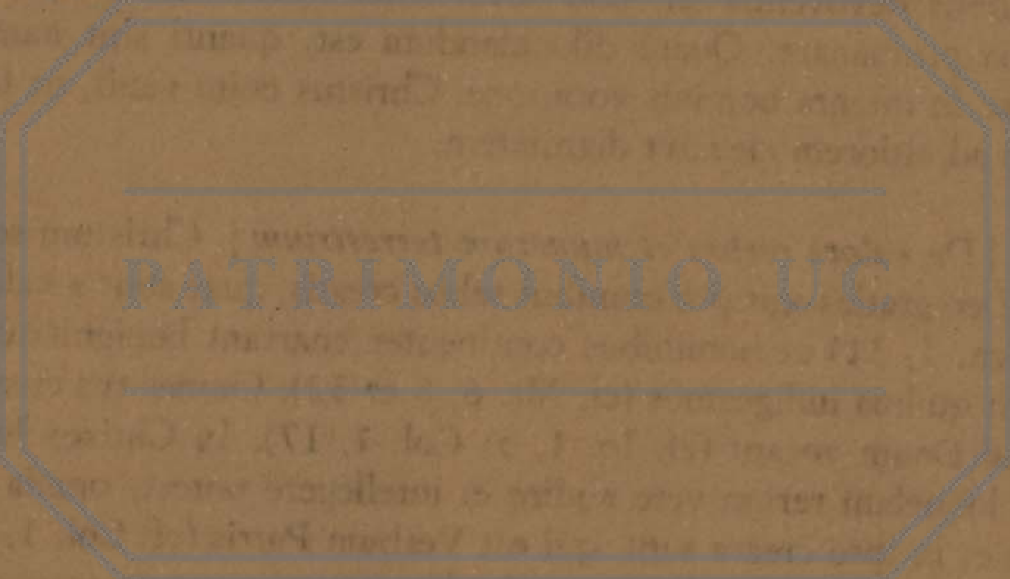
4° Tandem S. Synodus omnes et singulos christianos admonere vult, ut opera maxime urgentia huius aetatis vigili spiritu et prompto animo aggreantur (C. IV.).

speciali modo

5

10

15

[Faint, illegible text visible through the paper, likely bleed-through from the reverse side.]

CAPUT I

DE INTEGRA HOMINIS VOCATIONE

5. [*Introductio*]. Apud huius aetatis homines paene communis evadit persuasio quaestiones de cultura, de civitate, de scientiae et artis technicae progressu omnes redigi ad unam quaestionem: nempe de homine eiusque vocatione. Multi autem vitam hominum nonnisi sub specie finium temporalium respiciunt, vanum, immo saepe nocivum aestimantes quidquid homines ad aeterna provocat, ac si inde a recta cura rerum huius terrae avertantur. E contra non desunt christiani, qui dubitent an opera progressui civitatis terrestri impensa non aptius solis rebus supernaturalibus devovenda sit, non advertentes huiusmodi officium ab ipsa fide sua promanare. Quare dilucidandum est, quanti sint momenti res terrena in integra hominis vocatione. Christus enim venit, ut totum hominem ad altiorem elevaret dignitatem.

6. [*De valore rerum et munerum terrestrium*]. Christum secuta, Ecclesia Deo gratias agit pro omnibus rebus creatis, quae sunt « valde bona » (cf. Gen. 1, 31) et hominibus continenter enarrant benignitatem Patris, qui scit quibus indigeamus (cf. Mt. 6, 8 et 32). Omnes res creatae hominem ad Deum vocant (cf. Io. 1, 3; Col. 1, 17). In Christo Iesu autem homo loquelam rerum vere audire et intellegere potest; omnia enim per ipsum et in ipso creata sunt, qui est Verbum Patris (cf. Col. 1, 16). Ipse veniens in mundum verbis humanis altum sensum rerum creaturarum revelavit. Verbum Patris, assumendo sua incarnatione naturam humanam, totum hominem, corpus et animam omneque creationis opus, ipsam quoque materiam ad altiorem evexit dignitatem et omnia, etiam munera terrestria, altiori inseruit cum Deo habitudini qui naturam hominis excedit.

Homo ergo, ^{ut transiret} ~~si vult sic transire~~ per bona temporalia, ^{non amittens} ~~ut non amittat~~ aeterna, debet etiam in illis, ut filius adoptivus, Deum audire et ut Patrem glorificare.

At, per donorum ^{Spiritus} ~~Dei~~ superabundantiam cor hominis dilatatur et spes eius elevatur ultra civitatem terrestrem aedificandam, quae, quamvis grandis et pulchra sit, ^{solum in terra} ~~coll~~ debet spe civitatis venturae caelestis. ^{offensibile} ~~Profecto~~ Christus Iesus, unicus Dei Filius, nos altioris participes fecit vocationis (cf. Heb. 13, 14): ut credentes in Eum et Patrem qui misit Eum, vitam habeamus aeternam, filii Dei nominemur et simus (cf. Io. 3, 16), divino

amore cum ipso coniuncti unam formemus familiam Dei (cf. 1 Io. 3, 1), Deum Patrem filiorum animo cognoscentes, nunc per fidem, tunc autem facie ad faciem (cf. 1 Cor. 13, 12).

Haec spes sane non minuit, sed potius exaltat huius vitae in mundo et in societate humana dignitatem et momentum. In hoc enim cursu vitae terrestri homo suam fidelitatem erga Deum et amorem in fratres probare debet. Labor quo homines terram sibi subiciunt, cum iam naturaliter sit praeclarum vinculum sociale, fons progressus culturae, et fons, etsi non unicus, perfectionis ipsius hominis, altiori inseritur consilio Dei de homine. Cum Dei circa hominem consilia compleantur amore, quo Filium suum Salvatorem mundi constituit, filii adoptivi omni studio sollicitudinem Patris erga omnes homines etiam in rebus terrestribus induere debent. Caritas non solum super terram sed etiam in ipsis laboribus et commerciis terrenis florescere debet. Ii, qui fideliter in luce Christi ambulant, qui est lux et Salvator mundi, intime sentiunt et intellegunt etiam expectationem creaturae, quae expectat revelationem filiorum Dei. Etsi plena creaturae liberatio a servitute corruptionis (cf. Rom. 8, 19-21) non nisi in secundo adventu Domini manifestabitur, tamen redempti, etiam structuris et ordinibus terrestribus, initia spei suae, meliore quo fieri potest modo, communicare debent.

Plena proinde hominum vocatio haec est, ut gratias agentes Dei dona accipiant, et consilium Dei suum facientes fructum afferant in omni bono opere, in omnibus Christum secuti. Omnia enim vere sunt nostra, si nos sumus Christi, sicut Christus est Dei Patris (cf. 1 Cor. 3, 23).

7. [*Homini vocatio et dignitas ne minuatur*]. Quare S. Synodus christifideles hortatur ut memores sint magnitudinis suae vocationis eamque vita non solum privata sed etiam sociali aliis manifestent. Deploranda est caecitas eorum, qui sive docendo, sive agendo, hominum vitam ad solas coarctant dimensiones terrestres. Christus severe reprehendit et Mammonis idololatriae (cf. Mt. 19, 23) accusat illos, qui bonis terrenis immoderate inhaerent (cf. Mt. 6, 24; Lc. 16, 13). Hodie non raro doctrinae, institutiones ordinemque laboris et otii in eo convenire vidimus, ut immensa desideria hominum cordibus divinitus inserta, in immoderatam cupiditatem possidendi terrena depravent. Scientia et artis technicae progressionem, aucta bonorum productio, quae per se sunt fructus et signa dominii super materiam, sic iam desinunt esse auxilia, quibus homo excrescat, ac saepe mutantur in diros tyrannos, et communitatum et singulorum. « Quid prodest homini, si mundum universum lucretur, animae vero suae detrimentum patiat? » (Mt. 16, 26).

8. [*Quantum homo peccator indigeat Salvatore mundi*]. Ipsam terrenam civitatem homines solummodo Salvatoris ope ita extruere possunt, ut plenae suae vocationi respondeant. Natura enim humana, operum creationis visibilis fastigium, ad quod secundum Dei consilium intendebat terrae per innumeros annos evolutio, ab ipso depravata est homine, qui libertate divinitus data abusus, benignae Patris voluntati propriam opponere ausus est. Quod peccatum historiae humanae decursu sic abundavit, ut homo nascatur non tantum proclivis ad malum sed etiam quasi vitae condicionibus temptatus, ne recte se gerat erga Deum, erga fratres, erga mundum. Re vera, non desinit humanum genus experiri res prosperas dirui iniustitia, mendacio atque violentia. Quae mala non ex eo tantum oriuntur, quod res oeconomicae, technicae, et scientiae discrepantiis progressui oeconomico-sociali inhaerentibus concutiuntur; sed oriuntur etiam ex singulorum superbia et egoismo, et ex eo, quod in peccato conveniunt multi, et saepe etiam opera sua societatisque cultum suis peccatis contaminant. Ubi ordo rerum peccatorum sequelis perturbatus est, nova semper oriuntur incitamenta iniustitiae. Peccatum vero ex intimo prorumpit homine, (cf. Iac. 1, 14-15), qui ad vitam nequaquam resurget, nisi veteri homini mortuus erit (cf. Rom. 6, 6; 8, 13). At nemo, suis solis viribus, maligni spiritus tentationes et peccati servitutem effugere valet ad veram filiorum Dei libertatem assequendam. Christus solus, peccati quidem expers (cf. 2 Cor. 5, 21), mortuus vero pro nobis peccatoribus, ut omnes salvaret, et a Deo omnium primus resuscitatus, hanc nobis largitur vitam. Quare homo, qui in omnibus e Deo pendet, insuper propter peccatum, novis indiget donis divinis et remediis, et quidem non solum ut gaudia assequatur aeterna, sed etiam ut ipsam civitatem terrenam extruat super solidum iustitiae et caritatis fundamentum. Homo nec amorem sui ipsius purgabit nec iniustitiam in mundo evincet nisi vestigia Eius sequatur qui per mortem in vitam gloriosam ingressus est.

30 9. [*Tensio et harmonia diversorum munerum in integra hominis vocatione*]. Duae rationes vocationis hominis — ut primum quaerat regnum Dei (cf. Lc. 12, 31) et fideliter extruat civitatem terrenam — sibi non opponuntur. Cultura enim terrena, negato fine et subsidio divino, fieret manca; cum altera ex parte, qui spretis donis divinitus oblatis mundo renovando non velit secundum vocationem propriam inservire, Deum quaerit in vanum. ^{Hominis enim integra vocatio est ut} ~~Dei enim voluntas est ut homo~~ toto corde agnoscat ^{Dei} ~~Eius~~ dominium super omnes res, et ut regnum Christi crescat, sicut semen in terram missum, ^{neque ut forte} ~~dum homo~~ ~~est~~ creatura praedilecta, officia sua exsequitur erga Deum, erga proximum, erga mundum, qui est Dei et hominum. Donec veniat Dominus, christiani versantur in mundo,

tamquam fratres laborantes cum fratribus ad mundi aedificationem. In mundo exercent amorem Dei sanando condiciones vitae humanae et succurrendo miseriae fratrum. Sed mundus, quatenus cupidine, mendacio, et odio implicatus est (cf. 1 Io, 2, 16), eis peccati labem minatur. Quare tum Dei et Salvatoris dominium super mundum, tum caritas proximi et salus propria urgent omnes, ut sociam dent operam societati magis iustae et fraternae aedificandae. Ita patet conversionem cordis ad Deum minime posse sperari e solo progressu scientiarum vel e naturae dominatione vel e copia divitiarum; sed nec dubitare licet quin sincera et plena ad Deum conversio exigit conatus continuos et socios, ut ordo caritatis et iustitiae in rebus terrestribus in dies magis appareat et homines liberentur ab illa rerum inopia et servitute, quibus persaepe impediuntur ne observent bonos mores animumque aperiant rebus supernis.

Perficitur ergo homo cognitione, moribus, spiritu, totis viribus, inserviando secundum propriam vocationem communitatibus tam spiritualibus quam temporalibus ad quas pertinet. Nemo tamen, quamvis forsitan maiore vitae parte officiis terrenis occupatus, Deo gratias agere neglegat, nec obliviscatur quanti pretii sit cognoscere Deum. Item, qui vitae statu vel apostolatu, rebus divinis ^{secularibus} consecratur, terrena hominum officia nequaquam despiciat. Omnes potius meminerint hominem spirituali cibo egere et materiali.

BIBLIOTHECA PATRIMONIO UC

CAPUT II

ECCLESIA DEI HOMINUMQUE SERVITIO DEDITA

10. [*Introductio*]. Ecclesia, quae versatur in hoc mundo (cf. Io. 17, 16), etsi non est de hoc mundo, multiplicibus et mutuis relationibus connectitur cum mundo, id est cum omnibus hominibus eorumque institutionibus et officiis. Haec mutua relatio est fecunda pro ipsa Ecclesia et pro mundo, non obstantibus discrepantiis vel difficultatibus quandoque inevitabilibus. Multae autem difficultates auferri vel saltem deminui poterunt, si omnes bene intellexerint quomodo Ecclesia suam missionem circa mundum a Domino acceptam interpretetur. Qua in re ipsa decursu saeculorum et per varias experientias plura paulatim clarius perspiciebat et perspicit. Primo loco sermo potius erit de servitio Pastorum Ecclesiae erga mundum, deinde de toto Populo Dei, quatenus participat illam missionem, speciatim autem de laicis.

11. [*De munere apostolorum eorumque successorum proprio*]. Iesus Christus, ut opus redemptionis, quod dedit Ei Pater, perenne redderet, misit discipulos, ut omnes homines fierent salutis participes, spe resurrectionis. Apostolis eorumque successoribus munus credidit, ut Evangelium omnibus populis nuntiarent, et omnes credentes congregarent in unitate caritatis, orationis et gratiarum actionis, eosque docerent omnia servare quae Ipse praescrisit (cf. Mt. 28, 20). Ipsi vero cum toto Populo Dei subiciuntur Spiritui Iesu, qui est verum credentium vinculum. Munus eorum, qui Christi nomine regunt Ecclesiam, in eo positum est, ut opus prosequantur Illius, qui venit ministrare et non ministrari (cf. Mt. 20, 28). In omnibus ergo eos agere oportet ut ministros salutis omnium hominum (cf. 2 Cor. 6, 4).

12. [*Quomodo Ecclesia ad potestates terrenas referatur*]. Apostoli eorumque successores cum mittantur, ut hominibus annuntient Christum Salvatorem mundi, qui mortem devicit moriens et resurgens a mortuis, in hoc apostolatu exercendo, eadem innituntur potentia Dei, qui persaepe virtutem Evangelii in infirmitate testium, utantur oportet, viis et mediis Evangelio propriis, quae ~~in plurimis~~ ^{maxime} differunt a mediis licet honestis civitati terrenaе propriis et omnino opponuntur astutiae et violentiae, quae toties hunc mundum perturbant.

Sine dubio, res terrenae et eae quae mundum exsuperant in hominum condicione, arcte inter se iunguntur, et ipsa Ecclesia temporalibus utitur, quantum propria missio id postulat, tamen in privilegiis ab auctoritate civili oblati^{am non} spem ~~nullam~~ ponit. Immo exercitio iurium quorundam legitime acquisitorum libenter renuntiabit, ubi primum constiterit eorum usu ob novas vitae condiciones candorem testimonii vocari in dubium. Certe sanam cooperationem cum iis potestatibus minime recusat, immo eam exoptat. Semper autem et ubique fas ei est postulare, ut vera cum libertate fidem praedicare et inter homines munus suum expedite exercere possit, omnia et sola media adhibens quae Evangelio et bono omnium secundum temporum et condicionum diversitatem respondeant.

Ecclesiae maxime cordi erit, ut promoveatur, iuvantibus omnibus bonae voluntatis hominibus, vera spiritus libertas, exclusa qualibet coactione, quae dignitatem personae humanae offendat vel sinceram fidem adulterare possit. Evangelium enim, liberum hominis responsum provocare vult, cum nullo modo assensum mere externum intendat, sed contra sinceram conversionem internam novamque vitam in Christo. Non solum Ecclesia sed paene omnes homines hodie a potestatibus civilibus expectant et postulant efficacem libertatis religiosae agnitionem, ita ut unusquisque, sive solus, sive in communitate cum aliis, plena libertate gaudeat dum propriam conscientiam sincere sequitur veritatem inquirendi, et, iuribus aliorum hac in re sancte servatis, publice etiam profitendi. Haec libertas est essentialis pars boni communis.

Ecclesia ceterum docet potestates, scilicet spiritualem et temporalem, esse distinguendas, et christianos iustis mandatis potestatum temporalium obligari (cf. Rom. 13, 1-7), ^{quae pro quod facta sunt, intactum relinquent officium} ~~salvo sane officio~~ praedicandi Evangelii, fidei profitendae, legisque divinae in omnibus servandae. Ecclesiae Pastores etiamsi implendo suam missionem interdum de rebus temporalibus ratione fidei et morum iudicare debent, nequaquam dicioni propriae potestatis civilis se interponunt. Sciunt enim suum munus non esse intervenire rebus temporalibus qua talibus. Sicut Christus munus arbitri litium terrenarum respuit (Mt. 22, 15-21) nec se regem proclamare passus est (cf. Io. 6, 15), similiter et ipsi hominibus sua relinquent ^{temporalia} ~~temporalia~~ dirimenda negotia, ubi non agitur de necessario vel libere postulato caritatis servitio. Suo sacro munere fungentes unice Dei servitio et hominum saluti intenti sint oportet, nulla regnandi cupiditate distracti, non tamen ignorent res temporales Deo esse subiectas et sapientiae Eius legibus, quae obligant omnium conscientias. Quibus illuminandis Pastores dant operam, Dei dominium super res creatas praedicantes, et non suum. Quod sane homines nostrae

aetatis facilius agnoscent, cum divina favente Providentia, Pastores in novis mundi adiunctis negotiis temporalibus curandis minus in dies implicentur.

13. [*Quomodo Ecclesia a mundo iuvetur*]. Ecclesia sciens in toto mundo virtutem operari Verbi, in quo condita sunt et constant universa (cf. Io. 1, 3; Col. 1, 17), nihil bonum et verum a se putat esse alienum et sibi indifferens. Per profectum scientiarum veritas rerum creatarum magis magisque hominibus patet; per experientiam historiae ipsius hominis natura melius discernitur; per divitias in diversis humanis culturis reconditas innumerae viae manifestantur, quibus homines ad Veritatem perducuntur. Quae omnia admirationem erga Deum augent. Ecclesia autem ab humanae experientiae et humanarum scientiarum incrementis plurimum adiuvatur et stimulat in veritate revelata magis ac magis inquirenda, intelligenda, proponenda, illustranda.

15 Simplici animo Ecclesia eos audit qui membrorum eius peccata defectumque spiritus evangelici obiciunt. Ipsa noscit quidem Spiritum Sanctum sibi datum ut munera mundo distribuat, sed pariter scit se ex hominibus constare, quorum ignorantia ac peccatis fidelitas erga Spiritus impulsionem saepe impediatur, sibi proinde impositam esse renovationem continuam, usque ad finem temporum.

14. [*Ecclesiae doctrina et exemplum civitati terrenaе conferunt opem*]. Deus, omnium largitor bonorum, Ecclesiae verbum suum commisit eamque Spiritu Christi incessanter vivificat, ut fecunda sit doctrina et opere non solum, quamvis primum, pro vita futura, sed etiam pro terrestri vita. Si enim mundus, qui per Verbum Dei factus est, audit verba Verbi incarnati, quae vita sunt et spiritus, inde omnes verum sensum et finem rerum creatarum recte intellegent atque altiores et purificas vires recipient ad extruendam civitatem terrenam in amore et iustitia, aptiusque promovendam libertatem hominum ab omni oppressione.

30 Ecclesia conscientias hominum hac de re illuminat non per sola documenta magisterii sui, sed etiam per omnem manifestationem sensus fidei totius Populi Dei atque per opera et institutiones a Pastoribus vel a fidelibus in unione cum Pastoribus coepta et promota.

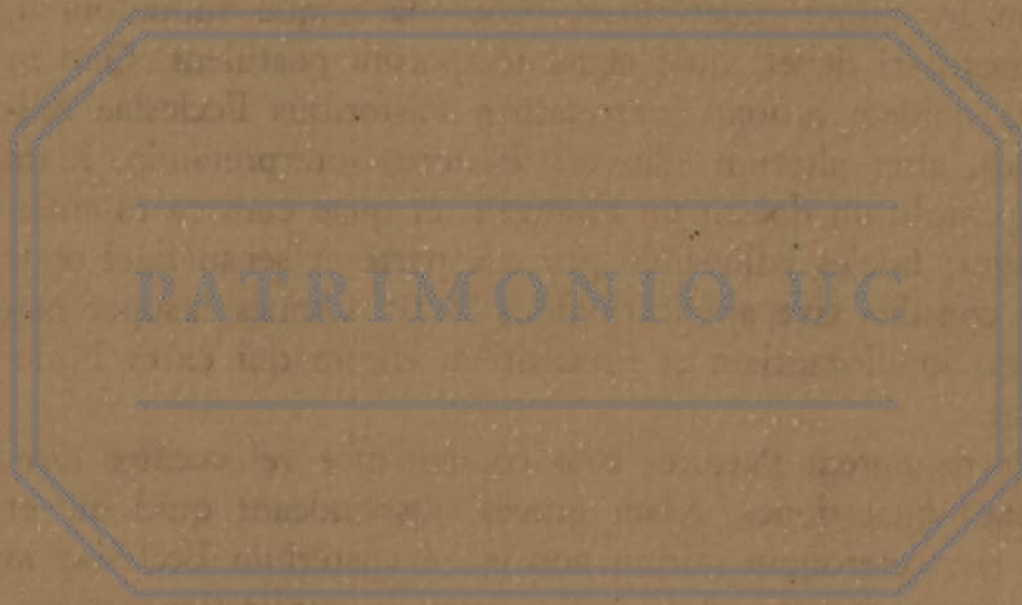
35 Ecclesia sancte servat verbum Dei sibi commissum tamquam thesaurum immutabilem, ex quo vetera et nova proferre (cf. Mt. 13, 52) non desinit, manifestando et defendendo omnium hominum, ne uno quidem excluso, dignitatem et verum sensum rerum creatarum. Ipsum Evangelium, seu bonus nuntius a Deo veniens, fit virtus et norma, quae

illustrat valorem moralem et spiritualement actionum humanarum et detegit pericula errorum et iniustitiae.

Summa autem Evangelii lex et virtus pro humano convictu est caritas, quae vivificat et firmat omnes alias leges et virtutes (cf. Mt. 22, 34-40). Per hoc magnum mandatum omnia in vita privata et sociali magis magisque dirigantur oportet. Cum autem homines hic nonnisi in via sint versus perfectam caritatis iustitiam et saepe in dura colli- luctatione contra mendacium et iniustitias versentur, Ecclesia solli- cite proponit tum caritatis finem perfectum, ad quem omnes tendere debent, tum id, quod ab omnibus urgeri potest, tum viam, qua ho- mines competentes ipsi pro rerum condicione meliores semper solu- tiones practicas quaerant. De his agit quod attinet ad processus et relationes sociales doctrina socialis Ecclesiae. Quodsi verbum Dei sem- per immutabiliter indicat finem perfectum caritatis in iustitia et iusti- tiae in caritate, in explorandis gressibus versus hunc finem Populus Dei, praesertim in aetate praecipitum profundarumque mutationum, continenter perscrutari debet, quid signa temporum postuleant. Quo in officio, distincta quidem ratione exercendo a Pastoribus Ecclesiae reli- quisque fidelibus, alter alterum adiuvet: Pastores interpretando, iuxta suum munus apostolicum doctrinam Evangelii et quae cum ea essentialiter connexa sunt; fideles adjuvando pro sua parte et sensu fidei opus Pastorum, sive consiliis sive applicationibus factis. Omnes insuper ma- gni faciant etiam ^{honestam} ~~intelligentiam~~ et prudentiam eorum qui extra Eccle- siae saepta sunt.

Fideles vero ne putent Pastores suos competentes vel vocatos esse, ut sibi ad omnes quaestiones, etiam graves, respondeant quod hic et nunc agendum sit; ceteroquin mirum non est magisterium Ecclesiae in novis difficillimisque quaestionibus, ubi agitur de applicatione princi- piorum doctrinae vigentis ad condicones vitae mutatas non statim prompta habere responsa vel solutiones. Quodsi in his rerum adiunctis, cum normae directivae ab auctoritate Ecclesiastica propositae desunt, fideles tamen agere debent, ipsi propria responsabilitate consilium ca- pere audeant secundum praeceptum suae conscientiae, ducti prudentia christiana, quae veritati Evangelii et doctrinae moralis Ecclesiae inhae- ret et individuam condicionem in qua agendum est attendit, et adiu- vetur scientiis humanis omnibus ad singula problemata pertinentibus. Dissensiones quidem saepius oriuntur an recte statuerint. Meminerint tamen in doctrina definitive propositam unitatem omnino adesse debere, in multis aliis vero liberam valere investigationem et diversitatem opi- nionem etiam inter fideles: in omnibus vero caritas atque humilis perscrutatio voluntatis Dei elucescat oportet.

Sicut Christus facere coepit et docere (Act. 1, 1), ita et Ecclesia
missa est, ut non verbis tantum sed et factis illuminet mundum. Hic
vero modus docendi et illuminandi homines munus est totius Populi
Dei. Dona Christi Ecclesiae commissa, quorum fecunditatem sanctorum
5 hominum vitae produnt, multos decursu saeculorum christianos exci-
taverunt, ut, humiles, servitio eorum se devoverent, qui hominum
pauperrimi, maxime derelicti et despecti sunt. Quae traditio exemplo
fuit plurimis institutis, quibus populi hodie hominibus succurrunt.
Porro Ecclesia, quidquid sit de debilitate ac discordiis deplorandis
10 quae in sinu eius inveniuntur, mundo tamen innumera praebet exempla
vitae vere fraternae.

CAPUT III
DE RATIONE CHRISTIANORUM
SE GERENDI IN MUNDO IN QUO VIVUNT

15. [*Introductio*]. Ut christifideles Spiritu ducti magis semper conformes fiant Christo Iesu (Rom. 8, 29) ac melius omnibus hominibus testimonium et servitium suum praestent, haec S. Synodus sollicite Ecclesiae filios instruit, quomodo hac nostra aetate fidelitatem Evangelio debitam splendescere faciant generosa cooperatione ad civitatem terrestrem recte aedificandam. Haec est enim voluntas Dei ut unusquisque praesenti tempore salutis sic utatur, ut non solum suam propriam vitam in Christo instauret, sed etiam eodem spiritu suas partes assumat in omnibus communitatibus quarum particeps est; unde etiam in vita familiari et sociali « novus modus sentiendi, volendi et agendi » appareat.²

16. [*Primariae condiciones occurrendi mundo christiano modo*]. Caritas, lex suprema nobis a Christo data (Mt. 22, 34-40), et amorem tam Dei quam hominum complectens, urget nos, ut agnoscamus proximum nostrum in omni homine egestate spirituali vel materiali oppresso (Lc. 10, 29-37), et efficaciter satisfaciamus, viribus quoque unitis, desiderio promotionis tot hominum et populorum. Novae possibilitates novaeque pericula sunt tot causae cur christiani renovato fervore in spiritu servitii munera etiam terrena ita impleant, ut ex fidelitate sua in caritate nationes et homines singuli amorem et praesentiam Christi cognoscant.³ Quare omnes fideles solemniter monemus, ut officia a caritate et iustitia hodiernis temporibus specialiter imposita a divina providentia libenter accipiant:

a) Necessarium est, ut christifideles meliorem in dies notitiam et cognitionem acquirant de necessitatibus spiritualibus, moralibus, culturalibus et materialibus omnium hominum, reiecto omni discrimine stirpis, nationis vel condicionis.

b) Haec informatio, cum caritate coniuncta, dilatabit corda fidelium ultra limites familiae, loci vel nationis, et eos coniunget ad actionem iuxta dimensiones universales Ecclesiae et mundi concipiendam.

c) Christiani sicut intra ipsam Ecclesiam ita etiam in mundo in quo vivunt secundum suam competentiam conferre debent ad sanam opi-

nionem publicam formandam, praesertim in rebus quae ad bonum familiae et totius societatis spectant, salutarem influxum etiam exercentes quoad instrumenta communicationis socialis (cf. ~~Decretum de instrumentis communicationis socialis~~).

5 d) Christiani, conscii naturae socialis et condicionum sine quibus actio inefficax esset, praesertim in mundo hodierno, libenter partem habebunt in institutionibus necnon actionibus communibus, sociam quoque praestantes operam ad renovandas structuras actionis culturalis, socialis et civilis.

10 e) ^{mem. technicarum} Christifideles magni faciant progressum scientiarum et artium liberalium quippe quae suo modo mirabilia hominis et totius operis creationis Dei gradatim melius manifestent. Unusquisque iuxta propriam virtutem ad hunc finem assequendum operam conferat. Germanus spiritus fidei confidit mutuae amicitiae inter fidem et veram scientiam, 15 excluso omni conflictu insolubili.

f) Hominibus nostri temporis tam avidis maioris iustitiae, praesertim iuvenes christiani effusius cooperationem praebeant, suam fidelitatem erga Evangelium comprobantes. Meminerint propterea in eligendo vitae genere omnem vocationem a Deo etiam intuitu proximi et 20 communitatis fieri. Eligant ergo vocationem in plena luce caritatis et responsabilitatis pro bono communi, serio ceteroquin perpendentes num Deus ^{speciali vocatione ad Evangelium servendum invitet.} ~~se ad directum Evangelii servitium invitet.~~

g) Nemo ergo peccet per omissionem, prae oculis habens severa verba Domini de iis qui ipsum in fratribus nolunt agnoscere (cf. Mt. 18, 25 5; Mc. 9, 37; Lc. 9, 48). Unusquisque ergo talenta sibi tradita fructificare faciat (cf. Mt. 25, 14-30).

17. [De communione fraterna in spiritu paupertatis aedificanda].
Quantumvis necessaria sint ista omnia, si quis valide conferre vult ad civitatem fraternam extruendam, christiani memores erunt conditionis 30 primordialis pro fecunda actione in hoc mundo et pro spiritu vere aperto: sequelae Christi crucifixi in spiritu paupertatis. Quicumque spiritu pauperes sunt (Mt. 5, 3), cuncta quae sua sunt grato animo a Deo excipiunt; dulcedinem rerum percipiunt, immo et animam suam vere inveniunt, quatenus vires et facultates suas adhibent in servitium fratrum; 35 spiritu pauperes fortiter in fide dolores et inopiam tolerant si a Domino permittuntur, minime tamen desiderant statum miseriae, nec sibi nec aliis, sed aequam omnium participationem in communi familiae humanae patrimonio; vere ditare sciunt alios, quia cum ipsis non solum bona materialia et spiritualia sed etiam ipsum amorem communicant, quo a 40 Deo se ditatos sentiunt; cum omne bonum tum maxime pacem Christi

aliis exoptent, amorem tamen minime ad illos coarctant, qui Evangelium iam acceperunt. Pauperum evangelizatio, quae est praecclarum signum adventus regni Dei (cf. Mt. 11, 5), incipit, cum pauperes vere in seipsis propter Deum amantur et ita sublevantur, ut digne excrescant tamquam personae humanae.

5

Hic spiritus paupertatis, quem exprimant omnes Ecclesiae structurae, regalem demonstrat omnium christianorum viam: habitus fratrum suorum quasi induere, solvendo seipsos a propriis ambitionibus et commodis; pati cum patientibus, flere cum flentibus, pauperes fieri cum pauperibus propter Christum, qui propter nos egenus factus est, ut illius inopia divites essemus (cf. 2 Cor. 8, 9); uno verbo omnia omnibus fiant, ut omnes Christi praesentiam sentiant. Christiani qui in fratribus Christum agnoscunt, non possunt quiescere in copiis et opulentia dum tot homines egestate et fame vexantur. Quod ceteroquin ipsis pignus erit libertatis filiorum Dei et firmamentum libertatis et pacis in hoc mundo.

10

15

18. [De « dialogo » eiusque condicionibus].⁴ Christiani dialogum prosequantur cum omnibus hominibus bonae voluntatis mutuam cognitionem et aestimationem in communione fraterna promovendo. Firmitas fidei et spiritus fraternitatis nos impellunt, ut amice colloquamur et cooperemur cum omnibus, ubicumque christiana prudentia id permittit. Vera etenim caritas, memor propriae debilitatis, iniuriarum immemor, semper magis attendit ad ea quae uniunt quam ad ea quae dividunt, perseveranter et in omnibus quaerit unitatem, quam in huius vitae peregrinatione non consequimur nisi gradatim. Sincerus et sine fictione sit talis dialogus qui dona a Deo nobis commissa plene largiatur verbo et exemplo. Dignitas aliorum et praepriis gloria Deo tribuenda qui in eis operatur exposcunt ut christiani illos in dies melius cognoscant, audiendo in simplicitate et studendo condicionibus vitae et culturae eorum, et libenter agnoscant quaecumque sunt vera, quaecumque bona, quaecumque iusta (cf. Phil. 4, 8). Sapientiam et prudentiam a Deo exposcant, ut cum cognitione semper altiore fidei suae idonei fiant ad propriam spem cum aliis communicandam et ad discernendum quod est iuxta Christum. Ad hoc multum confert spiritus verae humilitatis et abnegationis in prosequendo vero et bono.

20

25

30

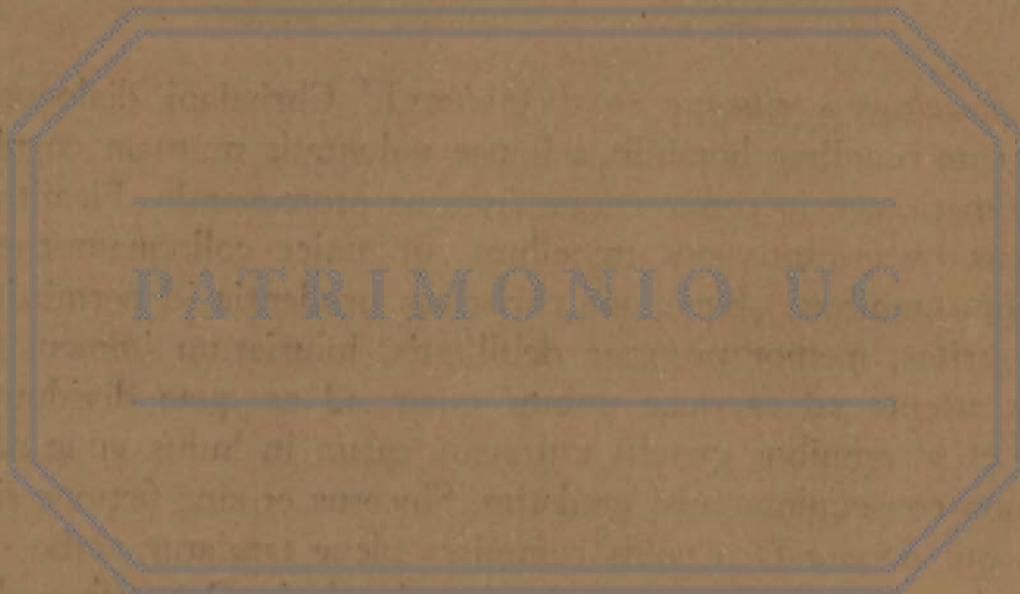
35

Cum autem valde intersit ut circa varia problemata humana efficax sit hic dialogus, perpendant christiani quanti momenti sit ut sese congregent, numquam spiritu peculiaria appetentes vel pusillanimi, sed prompti ad condiciones huius dialogi implendas, quod hodie saepe per communitates, non per solas personas individuales, evenit.

40

Ne multiplicentur autem instituta peculiaria temporalia quoties e
natura rerum vel ex adiunctis satis constat cooperationem cum aliis ho-
minibus bonae voluntatis, praesertim fratribus seiunctis, proficue fieri
posse intra fines unius communis institutionis, quae vel christianae
5 doctrinae principiis conformatur vel saltem naturae legibus ducitur et
singulorum de re religiosa ac morali libertatem veretur. In aliis autem
institutionibus, christianis propriis et aliquando vere necessariis, ipsi
invigilent, ut spiritus caritatis, animus sociae operae studiosus et apertus
vigeat; immo ipsae institutiones pateant omnibus, qui eodem spiritu
10 cooperari cupiant.

In institutionibus internationalibus hodie tanto vigore crescentibus
operentur christiani pro viribus, singillatim vel coniunctim, libenter et
sincere, cum animo servitii praestandi, ut spiritus fraternitatis et iusti-
tiae, ibi et quidem etiam in ipsis structuris, magis magisque floreat.

CAPUT IV
DE PRAECIPUIS MUNERIBUS
A CHRISTIANIS NOSTRAE AETATIS IMPLENDIS

19. [*Introductio*]. S. Synodus, postquam delineavit, quo fundamen-
to innixi et qua mente ducti christifideles recte prospereque agant in
mundo, omnium animos ad quasdam urgentiores huius aetatis necessi-
tates convertit, ut iis, qui temporum signa perscrutantur, clarescant
principia, e luce Christi manantia, quibus tot problematum complexo-
rum solutio dirigitur. 5

20. [*Dignitas personae fovenda*]. Huius aetatis homines, haesitantes
inter spem et anxietatem, id praeprimis desiderant, ut plene et sincere
agnoscatur personae humanae dignitas, et quidem ab omnibus et in om-
nibus, nullo admissio discrimine vel stirpis vel sexus vel condicionis
socialis, non blandis tantum verbis, sed re atque factis, praecipue iustis
legibus. Desiderant ut ordo quoque rerum socialium et oeconomicarum
liberationi a quacumque iniusta servitute faveat veramque promoveat
evolutionem moralem, intellectualem, culturalem, necnon securitatem
in labore et otio, ita tota vita privata et publica rationem habeat
huius dignitatis personae. 15

Ecclesia agnoscit desideria et studia ista ut germen bonum, immo
excitatum ab Illo qui omnia per Verbum creavit ac suo vivificat Spi-
ritu. Quod germen fructus maturos edet, si plena Evangelii luce evol-
vatur. Cui certe debentur iam plura signa progressus, qui tamen lentior
est in re quam in cognitione communi: in dies intentius student multi,
ut mancipiorum servitutem penitus tollant; in pluribus mundi regioni-
bus mulieris aequalis dignitas eiusque indoles propria non solum in
vita familiari sed etiam sociali et civili paulatim melius agnoscitur;
panditur aditus ad studia altioremque culturam, quae antea privilegium
paucorum esse videbantur; in pluribus nationibus magis magisque agno-
scuntur opificum dignitas atque iura, praesertim ius ad laborem dignasque
laboris condiciones, quibus omnes facultates personae humanae profi-
ciant; crescente sensu responsabilitatis personalis dignoscitur in magna
parte mundi etiam curam vitae socialis et politicae recte ordinandae ad
omnes pertinere, etsi modo diverso. Quae omnia innituntur dignitate
personae humanae ad imaginem Dei creatae et in Christo mirabilius in- 20
25
30

stauratae, ex qua dignitate, consideratis quoque signis temporum, explicari possunt iura et officia, quae homini aut absolute conveniunt aut saltem pro rerum statu valde sunt congrua.

Attamen tantum abest ut condiciones vitae hodiernae in omnibus
5 verum incrementum personae humanae promoveant, ut potius dira etiam
impedimenta obstruant. Officiunt imprimis errores naturae et dignitati
personae oppositi, necnon agendi ratio rerumque condicio ex his er-
roribus ortae: aut enim negligitur socialis natura personae, quae non-
nisi in personarum communitate, verbo et amore, seipsam vere invenit;
10 aut singulorum libertas atque conscientia responsabilitatis opprimuntur
eo quod affirmatur et exstruitur dominatio collectiva paene totalis. Ma-
lum aggravatur ab illis, qui recta quidem principia agnoscunt, factis
autem eis contradicunt (cf. Tit. 1, 16). Ita evenit ut quandoque, liber-
tatis specie tantum servata, perseveret servitus in re politica, sociali et
15 oeconomica, immo in cultura, et praesertim in opinione, quam dicunt,
publica. Unde non raro ipsa cultura hodierna, hac opinione a veritate
detorta, nova invenit atque diffundit, quibus personae dignitas violatur
et vita hominis impeditur quominus evolvatur et perficiatur. Immania
nostro saeculo crimina perpetrata sunt vel adhuc perpetrantur: campus
20 « concentrationis », ubi homines sine ullo iudicio non solum libertate
sed omnibus fere iuribus personae humanae privantur, deportationes,
tortura physica et psychica, infamis mulierum venditio pro luxuria ho-
minum perversorum, et toties laesio iuris ad vitam personarum non-
dum natarum.

25 Quare christifideles intrepide non solum libertatem et responsabi-
litem personae humanae ipsi quacumque ratione et actione vindicent,
maxime renovando condiciones vitae, sed etiam aliorum incepta, quae-
cumque sunt, hac in re promoveant, omnibus mentis angustiis et
pessimismo abdicatis.

30 21. [*Dignitas matrimonii et familiae*]. Personae societatisque huma-
nae salus arcte coniungitur cum familia. Ordo a Conditore naturae in-
ditus postulat ut omnium viribus in tuto ponatur ius hominis ut non
solum possit nasci in sana familia, sed ibi etiam educari et ut persona
proficere atque suo tempore familiam condere sub condicionibus spiri-
35 tualibus, socialibus, oeconomicis ipsi familiae propitiis. Familiaris insti-
tuti vis ex eo quoque apparet, quod repentinae immutationes cultu-
rae hodiernae id non solum avertere non potuerint sed potius inter
varios eventus veram immutabilemque eius naturam multorum conscien-
tiis magis manifestaverint. At non potest negari familiam et matri-
40 monium nostra aetate passim magnis periculis exposita esse.

Christifideles, redimentes praesens tempus (cf. Eph. 5, 16; Col. 4, 5) atque discernentes aeterna a formis mutabilibus, promoveant valores familiae, tum testimonio vitae, tum concordii actione ad obstacula removenda et nova temporibus apta paranda, quibus necessitudinibus et bonis eius provideatur.

1° Sacra familiae natura, quam homines pii numquam ignoraverunt, omnibus plene illucescat in fide Christi. Deus enim caritatis suae consilio voluit coniugium non solum ad prolis procreationem et educationem ac mutuam viri et mulieris adiutorium in rebus terrestribus sed etiam ad mutuam sanctificationem et communem Dei glorificationem, unde per ipsos filii, immo et proximus et totus ambitus in quo degit familia, inveniant sanctitatis et salutis viam. Sed cum familia christiana sit imago et participatio foederis amoris Christi et Ecclesiae (cf. Eph. 5. 32), coniugum amore, generosa fecunditate, unitate atque sincera Ecclesiae natura. Civilis autem societas, quae tunc floret cum floret familia, sanctuarium familiae, omni quo possit modo, revereatur atque inviolatum servet. Parentum ius educandi prolem in sacra religione secundum propriae conscientiae praecepta omnino in tuto ponatur.

2° Cum homines nostrae aetatis libenter exaltent amorem inter virum et mulierem, coniugum christianorum est mundum illuminare de vera natura amoris conjugalis, quo viget non solum communitas maritalis sed tota familia, libenter agnoscentes exempla veri amoris eorum qui fidem christianam nondum profitentur. Verus amor conjugalis, mutuum et liberum sui ipsius donum in uno spiritu et in una carne mutuaque interior conformatio, tener affectu et opere probatus, plane exsuperat labilem inclinationem mere affectivam, quae si egoistice excolitur citius et misere evanescit. Qui amor, fide ratus et in Christi amore sanctus, est indissolubiliter fidelis, inter prosperas et adversas vitae vicissitudines. Ut autem huiusmodi amor in mundo aestimetur et colatur, adlaborent christifideles tum exemplo tum educatione iuventutis tum necessaria renovatione culturali et sociali, praesertim efficiendo propitiam opinionem publicam. Ita providetur bono et felicitati familiae et nationum.

3° Nil sane fecundius amore conjugali fideli atque puro, ad profectum ipsorum coniugum, atque ideo societatis et ipsius Ecclesiae, Christi corporis. Matrimonium non est merum procreationis instrumentum, sed ipsa natura foederis indissolubilis inter personas, et maxime bonum prolis exigit, ut coniuges se vere ament; et si proles deficit, matrimonium suo fundamentalis valore suaque indissolubilitate non privatur. Attamen talis est amoris conjugalis indoles, ut matrimonium natura sua ordinetur ad prolis procreationem et educationem. Unde verus amoris

coniugalis cultus totaque vitae familiaris ratio inde oriens eo proditur, ut coniuges generose dispositi sint ad cooperandum amori Creatoris atque Salvatoris, qui per eos Suam familiam dilatat et ditat.

5 Quod vero ad numerum prolis attinet, sponsi christiani sciunt se non caeco instinctui mancipatos esse, sed vere Deum Creatorem glorificare et seipsos in Christo perficere, si munus procreandi implere sata-
gunt cum plena et conscia responsabilitate secundum Dei dona verique
10 amoris normam. Qua in re non sine precibus et communi conatu iudicium prudentiae sibi efformabunt non semel pro semper, sed suo quo-
que tempore, dignoscentes condiciones paedagogicas et oeconomicas, salutem quoque mentis et corporis, et praeter bonum ipsius familiae et
15 Ecclesiae etiam necessitudines societatis.

4° Ad sponsose se convertens S. Synodus sincere agnoscit multis et gravibus ipsos praepediri difficultatibus oeconomicis, sociopsychologicis,
15 civilibus, quibus perdurantibus amoris coniugalis intima vis, fidei servatrix et personarum perfectrix, aegre servari possit, nisi ab iis, qui iam magnis dotibus personalibus ornati sunt. Praesertim agnoscit crebram difficultatem componendi responsabilitatem, vi cuius proles saltem ad
tempus augeri nequeat, et tenerum amoris cultum, quo cessante coniu-
20 ges saepe sibi velut extranei fiunt, unde bonum fidei in discrimen vocatur et ipsum bonum prolis pessumdatur, sive quoad educationem prolis habitae, sive quoad animum vivum et apertum servandum ad prolem in posterum, rebus minus adversis, procreandam.

Agnoscit haec omnia Mater Ecclesia et hortatur sponsose ne animo
25 deficient, si videantur ministri eius, dum legem Dei inculcant, conflictus non solvere inter legem et difficultates concretas. Difficultates enim saepe oriuntur ex gravibus defectibus socialibus et fragilitate vel malitia ho-
minum. Ceteroquin Ecclesia dum legem Dei homines edocet et castitatis viis agit, simul familiam atque verum coniugum amorem atque felicitatem defendit. Propterea omnes in scientiis anthropologicis, psycholo-
30 gicis, medicis, sociologicis peritos et ipsos sponsose sua experientia et virtute edoctos hortatur, ut cum theologis adlaborent, ut complexus ordo a Providentia naturae inditus altius in dies exploretur; unde solutiones practicae multorum conflictuum partim iam apparent partim adhuc
35 sperari possunt, quae tamen numquam sequelam Christi crucifixi evacuare poterunt.

22. [*De cultura rite promovenda*]. Divinae Providentiae dono, nostra aetate, novae patent viae in humana cultura proficiendi, scientiae
nempe, technica ars et communicationis socialis instrumenta. Ita maiori
40 in dies numero hominum via non tantum ad bona materialia patet, sed

etiam ad communitalis vitam et spiritualia altioris culturae bona, quae vitae humaniori inserviunt. Porro homines facilius propriam culturam cum aliis huius aetatis et temporis elapsi culturis comparare possunt, non sine mutuo culturarum incremento. Denique, agnita sane distinctione inter religionem et culturam, quantum tamen cohaereant clarius perspicitur. Nemo non videt, quanti sit momenti ut christifideles istas foveant relationes germanamque culturam promoveant, cum aliis hominibus sincera cooperatione uniti.

1° Excolendo terram, etiam ultra vitae necessitatem, homo consilium Dei exsequitur, qui suam gloriam creando manifestat, et terram tradidit homini, qua imagini suae, ut ipse quoque vestigia spiritus sui rebus imprimat omniaque vertat ad Dei gloriam. Homo, dum secundum indolem sibi inditam perficit mundum in quo vivit, qua persona exerescit et sibi aliisque condiciones parat vitae plene humanae. Offerendo technicas artes eiusque inventa servitio personae humanae, effingendo etiam opera artis, quibus profunda vitae humanae problemata magis animo pateant, et colendo sensum pulchri, homo securius servat libertatem ab illa servitute in quam incidit, qui sola utilia quaerit. Itaque et ipsa religio a culturae progressu incrementum non parvum accipit.

2° Insignis verae culturae nota est rectus valorum ordo, quo servato omnia suffulciunt dignitatem humanae personae, quae Dei imago est et adoratrix. Etsi quandoque magis urget labor quo parantur bona materialia vitae necessaria, qui labor etiam respectu culturae humanae iure merito magni aestimatur, tamen promovendae culturae vere humanae id agunt, ut altiores valores in dies magis colantur, ita ut omnibus praesto sint otium atque subsidia illos acquirendi. Quod nostra aetate, evoluta technica arte, sane largius et facilius evadere potest, dummodo valorum ordo agnoscat.

3° Vera cultura communionem inter singulas personas et communitates exprimit, promovet et confirmat. Cum iam ordo oeconomicus non nisi aequa bonorum communicatione verae culturae signa demonstret, eo magis cultura altior ingeniorum — sive singulorum hominum, sive coetuum — commercio manifestatur. Progressus humanae culturae pendet e spiritu dialogi in mutua aestimatione culturarum, quae hoc ditantur colloquio, et in eorum legitima autonomia agnitione.

4° Ecclesia proprium implendo munus, id est evangelizando, iam eo ipso ad humanum civilemque cultum impellit et confert. Ceterum, historia teste, religio et cultura multimodis inter se connectuntur. Omnes fere artes in ambitu religionis ortae sunt et floruerunt. Etsi finis religionis per se non sit cultura, sed Dei glorificatio et hominis salus aeterna, tamen, religione neglecta, etiam cultura humana dilabitur.

Ecclesia Verbi incarnati, in peculiari ambitu historico et geographico orta, at simul ad omnes populos missa, nulli culturae particulari exclusive alligatur, sed, vivae inhaerens traditioni, cum omnibus culturis communionem inquit, dando et accipiendo. Qui dialogus, ut fecundus sit pro omni cultura et pro ipsa religione, oportet culturae signiferos fidei divitias intellectu et animo cognoscere, praecones autem Verbi omnium 5 culturarum agnoscere valores. Omnes ergo, sed peculiariter laici, qui, nostra aetate, praecipui sunt culturae promotores, artes et scientias, quas callent, aestiment et colant in Christi lumine. Illi vero, qui specialij modo evangelizationi se devovent, sed praesertim pastores ac theologi, veritatem revelatam verbis et formis illius culturae enuntiare discant, in cuius ambitu Evangelio serviunt, finium propriae culturae bene 10 conscii.

23. [*De vita oeconomica et sociali*]. Inter ea quae evolutionem vitae oeconomicae et socialis nostris temporibus altius informant, tria imprimis, propter summum momentum, considerata sunt: Crescit et in dies universalior evadit quaedam socialisatio, nempe multiformes mutui influxus mutuaeque dependentiae in omnibus rebus oeconomicis et socialibus et in ipsa earum compositione. — Dum homines res creatas 20 magis semper sibi subiciunt atque vires caecas, propensiones et leges naturae suis finibus inservire iubent, optimi inter illos ad ordinem rerum magis humanum et universalem, aspirant. — Cum activitates oeconomicae et sociales ipsa sua indole et in quovis gradu illuc tendere videantur, ut inserantur culturae in dies universaliori, genus hominum magis conscius fit suae unitatis et consociatae voluntatis, agnita quoque legitima diversitate.

Ob hunc rerum statum sat novum, ex quo aut multa bona aut ingentia mala oboriri possunt, christifideles, sociam suam operam omnibus hominibus bonae voluntatis offerentes, numquam prae oculis habere 30 desinant fundamentalia principia, quae sequuntur:

1° Evolutio oeconomica, ne hominem opprimat, sub ipsius dominio prudentique consilio permanere debet. Fausta autem huius evolutionis ordinatio requirit, ut quam plurimi ex omni societatis gradu et ordine admittantur ad partes actuosas in hoc ordinationis munere suscipiendas, 35 ne pauci, sive periti, sive coetus, sive nationes potentiores eam in proprium commodum et in aliorum detrimentum vertere possint. Ad bonum commune promovendum, sed intra eius fines et limites, locus detur conatibus spontaneis singulorum et compositis inter se consiliis liberarum consociationum.

40 2° Progressio, quae si ordinate procedit magni facienda est, ita

componatur, ut cunctis hominibus et coetibus prosit, nullo habito discrimine sive stirpis sive mundi regionis. Nequaquam ergo evolutio oeconomica sibi ipsi relinqui debet, quasi cupido beneficii pecuniarii, ambitionis vel potentiae aut productio quam maxima mercium vera eius lex et finis sit.

3° Evolutio oeconomica est vere humana, si, secundum rerum et temporum adiuncta, necessitatibus cotidianis et praecipuis hominis ita succurrit ut tota persona humana, quae altiora anhelat, inde proficiat, sancte semper servata personarum, familiarum ceterorumque coetuum iusta libertate, ratione habita boni communis.

4° Cum Deus bona terrae commune totius generis humani patrimonium constituerit, modum vero ea distribuendi populorum sapientiae reliquerit, formae et institutiones, quibus appropriatio, productio ac distributio in actum deducitur, valde variare possunt. Ecclesia proinde nulli particulari systemati oeconomico obligatur. Ipsae autem formae et institutiones novis condicionibus continenter prudenter ac fortiter adaptandae sunt, ut semper conformes sint naturae et finibus illorum bonorum, quippe quae verae omnium hominum utilitati et ipsi unitati fovendae destinantur.

5° Cum procul dubio hodie differentiae oeconomicae et sociales multis in rebus graviter contradicunt iustitiae sociali et essentiali unitati generis humani, omnes sane conatus suscipiendi sunt, ut, iuribus personae humanae servatis et ratione habita propriae indolis uniuscuiusque populi, eiusmodi discrimina quam citissime minuantur, et tandem aliquando removeantur.

6° Cum oeconomicus et socialis progressus fontem et vim sumat ex socia hominum actione, irrationabile et iniustum est progressum istum quaerere excludendo operarios, quaecumque est forma laboris eorum, a iusta perceptione fructuum laboris communis, et redigendo eos quodammodo in servitutem sub iugo priorum operum. Maximi ergo momenti est, ut tota dispositio universi processus productionis et condicionum laboris adaequetur altioribus necessitatibus personae humanae, et non ex contrario; ut operarii universi in vita officinarum vere et efficaciter agnoscantur ut socii in communi opere; ut qua personae qualitates suas in ipso labore evolvere queant; intra et extra officinam partem habeant, praesertim per delegatos suos libere electos, in statuendis rebus oeconomicis et socialibus, e quibus sors ipsorum eorumque filiorum valde pendet. Quo fiet, ut sensus responsabilitatis et consociata voluntas quoad commune opus et totam progressionem oeconomicam et socialem in eis in dies excreseat.

7° Christifideles, laici praesertim, memores sint unumquemque mul-

tum valere ad prosperitatem hominum et rectum ordinem societatis instaurandum, si, servatis legibus cuique activitati propriis, partes suas, assumpserint in actione oeconomica et sociali huius temporis. Certe, requiritur ut ad sua munera obeunda etiam bene instructi sint progredientibus scientiis et artibus technicis ad ista pertinentibus; verumtamen ab 5
ipsis, qua christianis, praecipue exspectatur, ut inter ipsas terrenas activitates sint testes fideles Christi, iusto valorum ordini quem alte proclamant vere addicti, imbuti Beatitudinum spiritu, qui totam vitam eorum pervadat et inflammet. Qui Christum secutus primum regnum Dei quaerit, inde etiam firmiorem et puriorem zelum hauriet, ut alia quoque 10
bona necessaria, quae non directe ad regnum aeternum spectant, nemini inter fratres desint.

24. [De «solidarietate» familiae populorum promovenda]. Christiani-fideles, dum universum hominum genus anxie id annititur, ut populi in 15
re politica, sociali, cultutali, oeconomica evolvantur, ipsi hac in re vigiles atque solertes sunt, ne scandalo sint hominibus, qui magis magisque perspiciunt necessitatem mutui auxilii. Dum enim quaedam nationes, quarum saepe maior incolarum pars christianorum nomine censentur, magna fruuntur bonorum copia, aliae privantur rebus vitae necessariis, 20
ac fame et morbis omnigenaque torquentur miseria, praesertim occlusa via debitae institutionis et instructionis. Cui rerum conditioni eo urgentius debet consuli, quo magis gentes his in angustiis constitutae in dies crescunt numero.

1° Hoc in munere implendo omnes semper prae oculis habeant germanam hominis promotionem frustra sperari e solo progressu oeconomi- 25
co vel ex incremento formationis mere intellectualis et technicae. Tunc enim natio vere evolvitur, si omnes et mente et voluntate, renovatis quoque omnibus societatis institutionibus, eo tendunt, ut vitam sub omni respectu vere humanam degant. Qua in re illi excellant oportet qui 30
maiorem influxum in alios exercent. Evolutio ergo oeconomica, ut iuvet ad verum progressum populorum organice promotioni spirituali, intellectuali, morali inserenda est.

2° Primo sane loco ipsae nationes in rebus oeconomicis minus evolutae officio tenentur faciendi quod est in se, ut ab his malis liberentur, et 35
quidem omnium ordinum socialium et civium singulorum viribus unitis, quin permittatur ut opes ipsis a Deo largitae ambitione singulorum vel nationis dissipentur.

3° Attamen, hoc historiae humanae tempore, omnes gentes efficacius meminerint se unam esse Dei familiam et propterea in re quae tangit uni- 40
versum hominum genus, ad mutuam obligari auxilium: ubi vires unius

membri generis humani non sufficiunt, succurrere debet societas proxima secundum ordinem principii « subsidiariorum »; omnes autem conatus eo tendere debent, ut ei facultas tribuatur plene fungendi suo munere suasque vires evolvendi.

4° Omnino certum est gravissima iustitiae et caritatis obligatione illas nationes teneri, quae e communi patrimonio large perceperunt et non solum divitiis materialibus abundant, sed etiam subsidiis technicis et scientificis potiuntur, quibus bona parentur hominumque industria creentur, quaeque maxime versatae sunt et potentes in distribuendis et commutandis per totum mundum bonis. Nisi hoc commercium expurgatur ab inordinato egoismo consociationum, classium, nationum et partium politicarum, a recta arte politica aberrantium, nulla potest inveniri via efficax ad sublevandas gentes quae e miseria liberari percipiunt.⁶

5° Sine hac consociata opitulandi voluntate, quam solidaritatem appellant, nec aliud grave et complexum problema solvetur, quod demographicum dicunt. Ut nempe familiae et gentes sano modo crescere possint, bona terrae necessario in totum hominum genus impendenda sunt. Quod autem ad numerum prolis attinet ultimum iudicium ad ipsos solos coniuges spectat. Caveatur ergo ne solutiones divulgentur neque a potestate civili imponantur quae moralitatis parvam vel nullam rationem habent et incremento populationis vel mundi vel nationis per quaelibet media finem imponere contendunt. Attamen de profectibus scientificis quorum validitas bene probatur et quorum moralitas in nullo dubium vocatur, homines, quoties rerum condiciones id postulant, certiores fiant. Edoceantur coniuges sibi coram Deo, eius lege plene cognita, respondendum esse de bono prolis, habita quoque ratione boni familiae, immo maiorum communitatum ipsiusque nationis.

Manifestum est quoque quanti momenti sit, ut educatio puerorum et adolescentium sensum responsabilitatis in omni re suscitent et roborent.

6° Populorum familia pace atque concordia numquam gaudebit, nisi omnes constantes studeant, ut populi, sicut desiderant, sui iuris fiant, fruendo quoque sua propria bonorum copia et reali possibilitate eam augendi; ut porro magni aestimentur variae culturae, ita ut populi suum quisque patrimonium materiale et spirituale organice conservare et perficere possint, in vera libertate mutuaque amicitia et cooperatione.⁷

7° In his omnibus, nostra aetate, vere necessariae sunt Institutiones internationales, quae omnes universi orbis nationes amice componere nituntur, ratione habita tum verae libertatis tum commercii necessitatum. Magni igitur interest Institutiones istas perfici, et si casus fert, funditus

renovari, atque roborari, ut gentes in dies magis fraternitate mutuoque regantur auxilio.⁸

5 8° Nulla mora hoc in munere implendo tolerari potest. Proinde S. Synodus omnes christifideles instanter adhortatur, ut id pro sua parte
10 totis viribus obeant. Ipsorum est, ut fidem in unum Deum Creatorem, in Christum totius generis humani Salvatorem, et in catholicam propriae
15 vocationis naturam etiam hac in re ad actum deducant: tota agendi ratione consociatam opitulandi voluntatem, seu « solidaritatem » testando, illuminando quoque opinionem publicam, influendo in electionem
20 publicae auctoritatis, generoso iurium civilium et politicorum exercitio. Ne deficient propter molem operis in dies auctam, sed meminerint se hac actione tam necessaria Christo servire praesenti in fratribus.

25 25. [*De pace firmanda*]. Inter praecipua signa temporum sane omnibus apparet ingens desiderium verae pacis firmandae, cum genus
15 humanum post tot cruenta bella paene continuis perturbetur conflictibus, et novis perterreatur armis quae totam familiam humanam delere possunt. In prospectu huius extremi discriminis nova omnino luce apparet immanitas belli. Quare Ecclesia, ancilla pacis Christi, cum tota familia gentium quae est Dei familia, maxima sollicitudine adlaborare
20 debet et vult ut illa pax quae transcendit omne desiderium et omne opus huius mundi, fructum quoque afferat inter populos. Haec S. Synodus, respondens supplicibus vocibus undequaque ad se pervenientibus, omnes homines, omnes populos, et praesertim populorum Moderatores coram
25 Deo adiurat ut, memores gravissimae responsabilitatis, unitis viribus, et ratione habita condicionis complexae, adlaborent ad pacem stabilien-

30 1° Pax stabilitur mutua amicitia mutuoque auxilio, efficaciter agnita consociata opitulandi voluntate, seu « solidaritate » quae regere debet familiam populorum. Non est pax vera, si bella potius paritate virium in terrendo quam germano spiritu cooperationis et concordiae retardantur.
35 Ideo diiudicanda sunt ut paci contraria omnia quae infauste dividunt potius quam uniunt et ante omnia verba, doctrinae aut actiones quae odium, contemptum, vindictam aut infundatam suspicionem contra aliquam nationem vel stirpem, vel etiam nimiam aestimationem propriae
40 gentis et ardorem illum nimiam potestatem acquirendi disseminant. Propterea omnes, et praecipue ii qui in opinionem publicam influxum exercent, loqui debent quae pacis sunt, promovendo mutuam aestimationem inter nationes, virtutes aliarum nationum libenter extollendo, de defectibus nonnisi aequo animo loquendo, mutuum respectum inter diversas persuasiones promovendo.

2° Controversiae quae forte inter populos oriantur, non vi et armis sed pacis et conventionibus dirimenda sunt. Quamvis, exhaustis omnibus pacificae tractationis subsidiis, non illicitum esse possit iura iniuste impedita contra iniustam aggressionem vi et coactione defendere, usus tamen armorum, praesertim nuclearium, quorum effectus maiores sunt quam qui aestimari possint ac proinde ab hominibus rationabiliter temperari nequeunt, excedit omnem iustam proportionem ac propterea scelestissimus coram Deo et hominibus iudicandus est. Omnes proinde conatus honesti faciendi sunt, ut non solum bellum nucleare ab omnibus nationibus et coetibus solemniter proscribatur tamquam immane crimen, sed etiam ut arma nuclearia vel alia similis roboris perniciosi omnino extirpentur et supprimantur.

3° Cum vero terrificam delendi vis, quae bellicis instrumentis in dies magis inest, calamitates atque horrendas ruinas in toto orbe terrarum efficere valeat et cum progressus technici, communicationes ac instituta ad lites pacifice componendas efficaciora in dies evadant, semper magis alienum fit a ratione bellum instrumentum aptum esse ad violata iura sarcienda.

Propterea S. Synodus gravibus verbis ut damnum exitiale cunctae familiae humanae illatum denuntiat ac reprehendit effrenum illum cursum ad arma apparanda, quippe qui veram pacem, concordiam fiduciamque inter nationes laedat et prohibeat, magnam hominum partem in discrimen vitae adducat atque divitias pro melioribus rebus necessarias dissipet.

Civitatum moderatores omnino conscii esse debent grave suum officium esse, ut gentes ab hoc discrimine liberent per conventiones quae iustam pacem efficaciter conforment ac simul adlaborent ut ex animis deponantur hostilitates, odia et diffidentiae. Eligenda sunt subsidia meliora ad bella praecavenda et conflictus pacifice tollendos; inter talia subsidia habentur cohaerens progressus in constitutione communitatis universalis inter nationes quae omnes vere sint liberae et auctoritas internationalis quae gaudeat instrumentis necessariis ad bellum vitandum et pacem promovendam, ita ut vere condiciones praeparentur in quibus bellum quodcumque iam non possit amplius instrumentum legitimum computari, etiam ad defensionem sui iuris.

4° Christifideles, qui credunt in Christum Dominum, Principem pacis, Eius sentiant urgentem amorem et omni alacritate Eum sequuntur, qui per sanguinem crucis suae omnes homines reconciliavit Deo ac restituit omnium unitatem in una familia Dei, et propria sua carne occidit odium. Nullum ergo abhorreant sacrificium, ut, veritatem facientes in

caritate (cf. Eph. 4, 15), omnimodo conferant ad firmandam in terris pacem, quae est signum mundi redempti. Ipsa caritate, iustitia et unitate sint nuntii pacis Christi.

CONCLUSIO

5 Spiritu Sancto duce Synodus investigavit qua via Ecclesiae incedendum esset ut semper Christo magis conformaretur, respondendo signis Spiritus Dei, quae discernit in desideriis hominum, non solum Ecclesiae catholicae filiorum, sed etiam omnium hominum. Hos denique Synodus alloquitur.

10 Imprimis complectitur animus noster fratres in Christo nondum plene nobiscum coniunctos, quibus tamen iungimur caritatis vinculo ac confessione Patris, Filii et Spiritus Sancti, memores christianorum unitatem hodie a toto genere humano exspectari et desiderari. Quo magis enim haec unitas, signum potissimum actionis Spiritus Sancti, in veritate et caritate perficietur, eo magis universo mundo praesagium unitatis et pacis erit. Quare unitis studeamus viribus, non solum ut Evangelio
15 Christi in dies magis imbuamur, sed etiam, ut cooperemur fraterne serviendo familiae humanae, quae Dei familia est et Christi eius.

Omnes homines bonum quaerentes, ii praesertim, qui unum Deum confitentur, sciant nos prompto animo cum eis cooperaturos ad promovendum bonum totius generis hominum. Ecclesia sane non vult munus a
20 Christo commissum imminuere vel Christi divitias dissimulare. Tamen sperat homines bonae voluntatis hoc Ecclesiae propositum non consideraturos esse tamquam impedimentum sinceræ cooperationis, sed potius, in rei veritate, tamquam manifestationem desiderii omnia officia a Christo
25 concredita cum amore hominum implendi.

Ad eos denique, qui Ecclesiam nondum diligunt, aut etiam ei obnuntantur, immo quandoque eam persecuntur, convertimur, non solum ut eis ignoscamus, sed etiam ut petamus veniam, si christianorum defectus eis offendiculo fuerint, honorando sane fratres nostros dilectos, qui,
30 propter Dominum patientes, et pro christianorum peccatis satisfaciunt et ipsis persecuentibus benedicunt. Cum his eos rogamus ut Ecclesiae attentius studeant, et serio perpendant qua via homines ad plenitudinem suae vocationis accedant. Orare non desinemus, ut sincera et assidua huius vocationis meditatione perducantur ad lucem Evangelii et Personam Christi.¹¹
35

* * *

Haec est spes exsultans Ecclesiae: « Occuramus omnes in unitatem fidei et agnitionis Filii Dei, in virum perfectum, in mensuram aetatis plenitudinis Christi » (Eph. 4, 13).

« Ei autem qui potens est omnia facere superabundanter quam petimus aut intelligimus, secundum virtutem quae operatur in nobis, ipsi gloria in Ecclesia et in Christo Iesu, in omnes generationes saeculi saeculorum. Amen » (Eph. 3, 20-21). 5

NOTAE

¹ Cf. IOANNES XXIII, *Const. Ap. Humanae Salutis*, 25 dec. 1961: AAS 54 (1962) pp. 6, 7.

² Cf. PAULUS VI, *Allocutio in Bethlehem*, 6 ian. 1964: AAS 56 (1964) p. 175.

³ Cf. IOANNES XXIII, *Litt. Encycl. Pacem in terris*, 11 apr. 1963: AAS 55 (1963) p. 296 sqq.

⁴ Cf. IOANNES XXIII, *Litt. Encycl. Pacem in terris*, 11 apr. 1963: AAS 55 (1963) p. 299.

⁵ Hoc dicitur 1° contra asserta tot hominum in omni fere parte mundi, qui experimentum fecunditatis ante celebrationem matrimonii facere cupiunt, ne habeant sponsam sterilem; 2° magis explicitè autem contra mores in plurimis partibus mundi, exempli gratia in Africa et America Latina, ubi matrimonium tamquam inutile et invalidum consideratur propter defectum involuntarium prolis; multi etiam christifideles prius non nisi matrimonium civile ineunt, ut prole deficiente mulierem abicere possint.

⁶ Cf. IOANNES XXIII, *Litt. Encycl. Pacem in terris*, 11 apr. 1963: AAS 55 (1963) p. 284 sqq.

⁷ *Ibid.* p. 289 sqq.

⁸ *Ibid.* pp. 292-293.

⁹ *Ibid.* pp. 286-287.

¹⁰ Cf. PAULUS VI, *Allocutio in Bethlehem*, 6 ian. 1964: AAS 56 (1964) p. 179.

¹¹ *Ibid.* p. 178.